

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΓ'. - φύλ. 28 * ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ, 5 ΤΟΥ ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ 1915 * ΑΡΙΘΜΟΣ 573

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ. Χωρισμός. - Ένας περίπατος. - Άνοιξη. - Ψυχή. - Αγάπη. - Ποιητής.
ΕΙΡΗΝΗ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ. Τα σονέτα της θεατρίας.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ. Το μεγάλο παιδί (συνέχεια).
ΣΑΤΣΕΠΗΡ 'Ο 'Οθέλλος (συνέχεια).

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. Ίδας - Ί. Δραγούμης.
ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ - ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ. - Ο.ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ. - ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΙΔΑΣ - Ι. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

Σε μιὰ μελέτη μου γιὰ τὸν Ίδα, ποὺ μοῦ τὴ ζητήσανε βιαστικὰ τὸν περασμένο χειμῶνα τὰ Ἀλεξανδριανὰ «Γράμματα» καὶ ποὺ ἀκόμα δὲν τὴν τυπώσανε γιατί, λέει, εἴτανε δὲν ξέρω πόσα μέτρα καὶ πόσους πούντους μακριά, σὲ μιὰ μελέτη μου κριτικὴ γιὰ τὸ ἔργο, καὶ γενικὰ γιὰ τὴ δράση τοῦ Ίδα, συμπέρασμα πὼς πρέπει ὁ ἐκλεχτὸς αὐτὸς πολιτικὸς καὶ συγγραφεὺς νὰ μπεῖ μιὰν ὥρ' ἀρχότερα μέσα στὴ Βουλὴ, γιατί ἐκεῖ εἶναι ἡ θέση του καὶ γιατί ἀπὸ κείνη τὴ θέση θὰ μπορέσει νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ μεγάλα του πολιτικὰ ὄνειρα.

Ὅ,τι εὐκρίθηκα τότε, ἔρχεται καὶ τὸ πραγματοποιεῖ, ὡς ἔργο αὐτοεξαγνισμοῦ, σήμερα ὁ νομὸς τῆς Φλώρινας, στέλλοντας ἀντιπρόσωπό του στὴ Βουλὴ τὸν Ι. Δραγούμη, ὅχι σὰν ἓνα βουλευτὴ μέσα στοὺς τόσους, μὰ σὰν μιὰ ξεχωριστὴ πολιτικὴ φυσιογνωμία, ποὺ γλήγορα θὰ ἐπιβληθεῖ καὶ μέσα καὶ γλήγορα θὰ ἀναβεῖ τὰ σκαλοπάτια ποὺ φέρνουνε στ' ἀνώτατα πολιτικὰ ἀξιώματα.

Γιατὶ ὁ Ι. Δραγούμης μπαίνει στὴ Βουλὴ μὲ πρόγραμμα ὁρισμένο. Ξεφυλλίστε τοὺς τόμους τοῦ «Νουμᾶ», μελετήστε τὰ βιβλία του καὶ θὰν τὸ δεῖτε τὸ πρόγραμμα αὐτό. Ὁ Ίδας μᾶς ἔδειξε καὶ μᾶς δείχνει χρόνια τώρα πὼς ἐννοεῖ νὰ πολιτευτεῖ ὁ Ι. Δραγούμης. Κι ὅσοι εἶχαμε τὴν τύχη καὶ τὴν τιμὴ νὰ συνεργαστοῦμε μαζί του, ἔχουμε ἀκλόνητη πεποίθηση πὼς ὁ Ι. Δραγούμης δὲ θ' ἀθετήσῃ καμιά ὑπόσχεση τοῦ Ίδα, δὲ θὰ πωσοδρομήσῃ μπροστὰ σὲ κανένα ἐμπόδιο, δὲ θὰ ῥοθῆ σὲ κανένα συβιβασμό, δὲ θὰ λοξέψῃ οὔτε πιθαμὴ ἀπὸ τὸν ἴσιο καὶ φωτεινὸ δρόμο ποὺ ὁ Ίδας χάραξε.

Ἐχοντας γιὰ σημαίᾳ του πολιτικὴ τὴν πλατὰ δημοτικιστικὴ ἰδεολογία, δὲ θὰ ζη-

τήσῃ νὰ ἐπιβληθεῖ κάνοντας ἄβαρῖα ἰδανικῶν, μὰ τὸ ἐναντίο, θὰ ζητήσῃ νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ἰδεολογία του καὶ ν' ἀνυψωθεῖ, ὅχι ὑποχωρώντας, μὰ προχωρώντας ἀγέρωχα στὸ δρόμο του καὶ τραβώντας κι ἄλλους ἑξοπίσω του.

Λὲν ξέρω, γιατί δὲν τὸν ἄκουσα ποτὲ νὰ μιλάει δημόσια, ἂν εἶναι προικισμένος καὶ μὲ τὸ χάρισμα τοῦ λόγου, ἂν κατέχει τὴν τέχνη, ρητορεύοντας, νὰ σαγηνεύει καὶ νὰ παρασέρνει. Μπορεῖ νὰ τῷχει κι αὐτὸ τὸ χάρισμα δὲν ξέρω. Ἐξέρω ὅμως τᾶλλο, πὼς συζητώντας πείθει καὶ πὼς εἶναι ἀδύνατο σὲ μιὰ συντροφιά ὅσο διαλεχτὴ κι ἂν εἶναι, μιλώντας νὰ μὴν κυριαρχήσῃ καὶ νὰ μὴν ἀναγνωριστῆ ἀπ' ὅλους γι' ἀρχηγός.

Ὄντας ἐσωτερικὸς ἄνθρωπος, ἀπὸ πρώτῃ ματιὰ φαίνεται κάπως ἀποκρουστικὸς. Μὰ λίγο νὰν τονὲ σχετιστεῖς, νὰ θελήσῃ νὰ σοῦ δείχτῃ λίγο, πάει, δέθηκες. Συζητώντας προχτές, μόλις μαθεύτηκε δὴ ἡ ἐκλογικὴ του ἐπιτυχία, μὲ κάπιο κοινὸ μας φίλο, τονὲ ρώτησα :

— Μὰ θὰ μπορέσει νὰ κάμῃ κόμμα μέσα στὴ Βουλὴ;

— Δὲ σημαίνει, μοῦ ἀποκρίθηκε θὰν τοῦ τὸ κάμουν ἄλλοι τὸ κόμμα...

Ἀλήθεια μεγάλη αὐτὴ καὶ τὴ θάμασα. Βέβαια. Ἄλλοι θὰ τοῦ τὸ κάμουν τὸ κόμμα. Ὅσοι θὰναι σὲ θέση νὰ ἐπιμήσουν τις σπάνιες πολιτικὲς του ἀρετὲς. Θὰν τοῦ τὸ κάμῃ τὸ κόμμα κ' ἓνας ἄλλος μεγάλος κομματάρχης του : Ἡ Ἀνάγκη. Γιατὶ δὲ γίνεται. Ἀργὰ ἢ γλήγορα, μὲ τὸ δρόμο ποὺ παίρνουν τὰ πράματα, ὁ τόπος αὐτὸς θὰ αἰστανθεῖ τὴν ἀνάγκη νὰ κυβερνηθεῖ ἀπὸ ἓναν ἴσιο, εἰλικρινῆ, πλατύθυρο, ἀληθινὰ μοντέρνο πολιτικὸ, καὶ

τότε κατὰ τὴν ἔδρα ποῦ θὰ κάθεται ἐκεῖνος θὰ κοιτάξει.

Καὶ τότε θὰ γλυκοχαράξει καὶ ἡ μεγάλη ἡ μέρα ποῦ θὰ σηµάνουν οἱ ὀρθρινὲς καμπάνες τὴ νίκη τὴν τελιωτικὴ τοῦ Δημοτικισμοῦ. Γιατὶ ἂν ὕστερ' ἀπὸ ἓνα Βενιζέλο, ποῦ ἐργάστηκε γιὰ τὸ μεγάλο τὸ ζήτημα προδρομικά, ἔρθει ἓνας Ἴδας ὡς πρωθυπουργός, τὸ 107 ἄρθρο, ποῦ ντροπιάζει τὸ καινούριο μας τὸ Σύνταγμα, θὰ μουμιοποιηθεῖ καὶ θὰ σταλθεῖ στὸ ἀρχαιολογικὸ μουσεῖο.

Ἔτσι λοιπόν, ἂν τὴν ἐκλογικὴ ἐπιτυχία τοῦ Δραγούμη τὴ γιορτάζουμε σήμερα ὡς νίκη πολιτικὴ, γλήγορα θάρθει ἡ μέρα ποῦ θὰ τὴν γιορτάσουμε καὶ ὡς νίκη τοῦ Δημοτικισμοῦ.

Αὐτὸ τὸ γράφω καὶ τὸ ὀπογράφω μὲ τὴν πεποίθησι πὼς ὁ νέος πολιτικὸς δὲ θὰ βγάλει ποτὲ ψεύτικα τὰ λόγια μου, δὲ θάρνηθεῖ ποτὲ τὶς ιδέες του καὶ τὴν Ἰδέα, κι ἂν ἀκόμα μιὰ τέτλια ἄρνησι θὰ τὸν ἔσωζε ἀπὸ σίγουρο πολιτικὸ θάνατο.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑ ΣΟΝΕΤΑ ΤΗΣ ΘΕΑΤΡΙΝΑΣ.

Ἐμπνευσμένος ἀπ' τὴ μεγάλη γυναίκα τῆς σκηνῆς, ποῦ μοιάζει γιὰ μᾶς τοὺς ἀποκαμωμένους σὰν τὴ δροσιά τῶν οὐρανῶν, ἔγραψεν ὁ ποιητὴς ἓνα διβλίο : τὰ σονέτα τῆς θεατρίνας. Δὲ θὰ θελήσω νὰ τὰ κυττάξω μὲ τὸ φακὸ ποῦ μεγαλώνει τὰ χαρακτηριστικὰ, κοντὰ στὰ ὄρατα καὶ τὰ ἄσκημα. Γιατὶ καὶ τοῦ κριτικοῦ θαρρῶ τὸ προτέρημα βρίσκεται ὄχι στὸ νὰ δημιουργῆ θέσεις γιὰ αὐστηρὴ συζήτηση, μὰ νὰ ξέρῃ νὰ παίρνῃ ὕψος ἀνάλογο μὲ τὸ ἔργο ποῦ τοῦ δίνεται, μὲ τὸ σκοπὸ ποῦ τοῦ δίνεται τὸ ἔργο, κι' ἀκόμα μὲ τὶς ἀξιώσεις ποῦ ἔχει ὁ συγγραφεὺς γι' αὐτό. Ἀπόλυτα δὲν μπορούμε νὰ κρίνουμε, οὔτε καὶ πρέπει, ὅσο δὲν ἔχουν ξεκαθαριστεῖ τὰ πνευματικὰ ἐπίπεδα, ὥστε κάθε ἔργο μόνο του καὶ σὰν ἀπὸ συνείδησι νὰ παίρνῃ τὴ θέτη του, καὶ στὰ ἔργα ἀνάμεσα καὶ στὴν ἐκτίμησή μας.

Μ' αὐτὰ θέλω νὰ εἰπῶ προκαταβολικὰ ἔτι τὰ σονέτα τῆς θεατρίνας μ' ἔλο ποῦ φαίνονται διβλίο, μὲ γενικώτερο προσρισμὸ, δὲν εἶνε παρὰ σὰν τὸ ἔμμετρο ἀνιστόρημα μιᾶς πλούσια αἰσθηματικῆς ἐντύπωσις, γιὰ ὀρισμένον ἄνθρωπο καὶ μὲ ὀρισμένον σκοπὸ : Νὰ συγκινήσῃ ὅπως ἔτυχε, ὅπως τὸ θέλησεν ἡ στιγμὴ κι' ὄχι τὸ μακρὸ βασάνισμα τοῦ νοῦ, ποῦ δεῖχνει ἔλο στοργυλώτερα καὶ πολυεδρώτερα τὰ σχήματα. Ὁ ποιητὴς σχεδὸν μᾶς τὸ λέει. Μακρυὰ ἀπὸ κάθε πῶς σοβαρὴ φιλοδοξία, δὲν θέλησε παρὰ νὰ τραγουδήσῃ. Ἐκστατικὸς μπροστὰ στὴν ποιότητα τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ τῆς καλλιτεχνίδος, νὰ εἰπῇ συμπαθητικὰ

τὴν πρώτη του ἐντύπωσι καὶ νὰ τῆς χάρισῃ τὴ διάθεσι τῆς δλότρεμης ἐκείνης ὥρας. Κι' ὅσο γι' αὐτὸ, τὸ μπόρεσε. Οἱ στίχοι του, ἂν δὲν ἀφίνουν στὴ μορφή τῆς ποιήσις κάτι ποῦ νὰ δείχνῃ πὼς πέρασε πνεῦμα δημιουργε, ὅμως ἐβγήκαν ἀπὸ ἓνα δλόφλογο ψυχικὸ καμίνι, καὶ περπατοῦν στοὺς δρόμους τῶν μυχιῶν μας τὴν ἀνθρώπινη συγκίνηση. Νὰ, ἔτσι συγκινεῖται ἓνας ποῦ δὲν ξέρῃ νὰ καταθέτῃ μαστορικὰ τὶς διάφορες τεχνικὲς ἀξίες, γιὰ ν' ἀνοιχτῇ ἀπάνω ἀπ' τὴν ἐπιφάνεια τοῦ ἔσωτεροῦ, ἐκεῖνο ποῦ ἐσάλεψε βαθύτερά του. Μὰ γι' αὐτὸ δὲ θὰ πρέπει πάλι νὰ διαθεθοῦμε πρὸς τὸ ἔργο ἀρνητικὰ, προσπερνώντας τὶς μικρότερες ἀρετὲς ποῦ μπορεῖ νὰ ἔχῃ. Οἱ ἐναντιότητες καὶ οἱ δυσκολίες εἶνε σὰν τείχη κυκλώπεια ποῦ τ' ἀπαντᾷ ὁ ἀνώτερος τεχνίτης. Δὲν καταδέχονται νὰ ὑψωθοῦν μπροστὰ στοὺς νεοφώτιστους. Ἔτσι κι' ἐδῶ. Παραμερισμένα τὰ ρεύματα, ἴσιος ὁ δρόμος καὶ πηδηχτὸ τὸ βήμα. Περνάει μιὰ ἀφρόντιστη τραδαδούρικη μούσα. Τί τὸν μέλλει τὸν ποιητὴ νὰ δώσῃ ἀκαίριο τὸ καλλιτεχνικὸ περίγραμμα καὶ τὴν προσπτικὴ ποῦ μπορεῖ νάχῃ μιὰ τέτοια ψυχὴ ; Ἡ γυναίκα τοῦ σκλάβωσε τὰ μάτια, κι' αὐτὸ θέλει νὰ εἰπῇ δυνατώτερα. Γι' αὐτὸ βλέπουμε πὼς καὶ τὸ κίνημά του νὰ πάῃ κοντὰ τῆς, ἔχει χαραχτήρα περισσότερο ἀνθρώπινον, παρὰ καλλιτεχνικόν. Δὲ μοιάζει μὲ τὶς εὐλαδικὲς χειρονομίες πρὸς κάτι ξεχωριστὸ μὰ μὲ ψηλάφισμα, ποῦ σὰν ἀποτέλεσμα ἔχει τὴν πιὸ ὀλιστικὴν ἡδονή. Κι' ἀφοῦ τῆς ἔδωκε τὰ χέρια καὶ τὴν ἐλίγωσε στὴν ἀγκαλιά του καὶ τὴ δίπλωσε μὲ τὰ σύμφερα καὶ μὲ τὰ φῶτα τοῦ ψυχικοῦ του ὀρίζοντα καὶ τὴ μάλαξε στοὺς κόλπους του σὰν κερί, θέλησε νὰ τὴν τραγουδήσῃ. Ποιὸς ξέρει ; Ἐλπίζοντας ἔτσι τὴν κάθαρσι τοῦ ἑαυτοῦ του. Μὰ ἡ φωνὴ μας δὲν εἶναι παρὰ ἡ συνέχεια τῶν ἔσωτερικῶν μας κινήματων. Εἶνε ἡ συνείδησί μας στὸ φῶς. Εἶνε μουσικοποιημένη, ἡ πράξις μας. Καὶ μ' ἔλο ποῦ τὸ τραγοῦδι τοῦ τρικλίζει ἀπ' τὴ μελωδία κι' ἀπ' τοὺς καπνοὺς, δὲν ἔχει ἄλλη συμπαθητικὴ γραμμὴ ἐκτὸς ἀπ' τὴν εἰλικρίνεια. Αὐτὸ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἀρνηθῇ. Κάθε λέξι τρέμει, καθόλου διανοητικὰ μὲ ἔλες τὶς φιλοσοφικὲς παρενθέσεις τοῦ ποιητῆ. Μὰ τρέμει ἀνθρώπινον. Εἶνε κάθε μιὰ σὰν ἓνας μικρὸς ὀργανισμὸς, ποῦ λειτουργεῖ κατὰ τὸ γράμμα τῆς ζωῆς. Ὡ. νάφθανε ἡ ζωὴ καὶ λίγο ψηλότερα, ποῦ εἶναι νεκρὲς οἱ χώρες !

Δὲν ἔχω τόπο νὰ δώσω πλατύτερα τὶς αἰτίες ποῦ ἀρνήθησαν στὸν ποιητὴ τὴ δύναμη τοῦ ἀνώτερου ψυχολόγου. Ἡ Κοτοπούλη περισσότερο ἀπὸ κάθε Ἑλληνίδα τοῦ κύκλου τῶν ξεχωριστῶν, κρατᾷ μέσα τῆς σὲ ἔνωσι παρὰδεξά αἰνιγματικὴ ὁμορφίε δύνατὲς μὰ πάντα ἀντιμαχόμενες. Τόσο, ποῦ δύσκολα θὰ δώσῃ κανεὶς τὴν ψυχοπνευματικὴ τῆς ὑπόστασι. Μοῦ φαντάζει σὰν ἓνας βράχος στὴν ἀκρὴ τοῦ γκρεμοῦ, ἀνθοσκεπασμένος ἀπ' τὴν πνοὴ τῶν ἐναντιῶν. Ὁ ἀξονὰς τῆς λυγίζει καὶ νευρώνεται, παίρνει κάθε τόσσ μεταμορφώσεις ἐκπληκτικὲς, ποῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ ἐξηγηθοῦν τραγοιδιστὰ καὶ ἀδασάνιστα. Καὶ ὕστερα χόνε-